

Prof. dr hab. Małgorzata Świącicka
Wydział Językoznawstwa
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
w Bydgoszczy

Recenzja

**osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych
dra Pawła Nowakowskiego
ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych
w dyscyplinie językoznawstwo**

wykonana na zlecenie Dziekana Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 3 lutego 2020 roku

I. Sylwetka ogólna Habilitanta

Drogę zawodową dra Pawła Nowakowskiego rozpoczyna rok 1986, kiedy na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie pracy magisterskiej pt. *Algorytm automatyzacji transkrypcji fonetycznej liter ortograficznych oznaczających polskie głoski otwarte i półotwarte* uzyskał tytuł zawodowy magistra filologii polskiej. W 1995 roku Rada Wydziału Neofilologii UAM na podstawie dysertacji pt. *Wariantywność współczesnej polskiej wymowy scenicznej* nadała Mu stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa ogólnego. Promotorem zarówno pracy magisterskiej, jak i rozprawy doktorskiej jest wybitna przedstawicielka poznańskiej fonetyki i fonologii – Pani Profesor Maria Steffen-Batogowa, a w roli recenzentów wystąpili również znakomici i uznani lingwiści, tj. profesorowie: Zygmunt Zagórski, Jerzy Bańczerowski oraz Jerzy Podracki.

Wskazane awanse naukowe związane są z kolejnymi etapami zatrudnienia dra P. Nowakowskiego w jednostkach UAM: od 1986 roku na stanowisku asystenta w Zakładzie Fonetyki Instytutu Językoznawstwa, od 1996 roku na stanowisku adiunkta także w Zakładzie Fonetyki Instytutu Językoznawstwa, natomiast od 2011 roku do dziś na stanowisku starszego wykładowcy w Zakładzie Infolingwistyki Instytutu Językoznawstwa na Wydziale Neofilologii.

Dr P. Nowakowski ma także zawodowe doświadczenie jako nauczyciel języka polskiego w Liceum Ogólnokształcącym im. M. Kopernika w Puszczykowie (1986-1987).

Już na wstępie opinii warto podkreślić, że Habilitant buduje swój dorobek naukowy w sposób nie tylko spójny i konsekwentny, ale i rozwojowy, tak w teorii, jak i w metodologii. Ukształtowany w niekwestionowanej poznańskiej szkole badań fonetycznych i językoznawstwa ogólnego twórczo rozwija teoretyczne koncepcje swoich Mistrzów – prof. M. Steffen-Batogowej oraz prof. J. Bańcerowskiego. Co ważne, we współpracy (a to dziś cenne) z innymi naukowcami podejmuje się nowych wyzwań – studiów z pogranicza nauk: językoznawstwa i biologii (biolingwistyki) oraz językoznawstwa i nauki o informacji (infolingwistyki).

Od razu trzeba też dodać, że dr P. Nowakowski jest lingwistą trwale związanym z poznańskim środowiskiem filologicznym, bardzo dobrze rozpoznawanym i cenionym w świecie nauki, a Jego postawa została uhonorowana odznaczeniem Prezydenta RP – Medalem srebrnym za długoletnią służbę (2013).

II. Aktywność naukowa

Po uzyskaniu stopnia doktora P. Nowakowski opublikował 35 pozycji autorskich lub we współautorstwie, co jest ilościowo wystarczające do ubiegania się o awans naukowy. Prace Habilitanta potwierdzają Jego umiejętność do wypowiedzania się w różnych gatunkach wypowiedzi naukowej i dydaktycznej. W dorobku są 2 monografie autorskie, współredakcja monografii wieloautorskich (6), recenzje naukowe (2), bibliografie (ogółem 4, w tym 2 po doktoracie), artykuły naukowe (22) oraz program nauczania (1). Habilitant publikuje w renomowanych czasopismach (zob. np. „Slavia Occidentalis”, „Studia Phonetica Posnaniensia”, „Poznańskie Spotkania Językoznawcze”, „Rocznik Orientalistyczny”, „Speech and Language Technology”, „Glottodidactica”), monografiach zbiorowych wydawanych w kraju lub za granicą (zob. Amsterdam – Atlanta), często w języku angielskim, co niewątpliwie decyduje o międzynarodowym obiegu Jego prac.

1. Ocena monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu ustawy

Jako swoje najważniejsze osiągnięcie naukowe w rozumieniu ustawy Habilitant podaje monografię (współautorzy: Krzysztof Dyczkowski, Norbert Kordek, Krzysztof Stroński) pt. *Gramatyka fonetyczna w ujęciu aksjomatycznej teorii języka. Analiza komputerowa języków polskiego, chińskiego i hindi*, Wydawnictwo Rys, Poznań 2015, stron 126, recenzowaną wydawniczo przez Grażynę Demenko. W podanej książce dr P. Nowakowski ma udział (25%) w tworzeniu jej koncepcji, podstaw teorii, interpretacji wyników badań oraz opracowaniu inwentarza głosek polskich.

Monografia wyrasta z systematycznych zainteresowań badacza fonetyką języka polskiego oraz językoznawstwem ogólnym, zwłaszcza zaś w ostatnich latach z częściowych rozważań

nad gramatyką fonetyczną danego języka etnicznego. Stanowi ona efekt uczestnictwa Habilitanta w projektach badawczych, mających na celu opracowanie gramatyki fonetycznej języków naturalnych w ujęciu aksjomatycznej teorii języka J. Bańczerowskiego.

Z rozumienia gramatyki fonetycznej (wyczerpująco na temat założeń metodologicznych tejże – zob. s. 8-9) jako „zbioru relacji pomiędzy cechami i wymiarami artykulacyjnymi głosek, a więc jako systemu twierdzeń, pozwalającego jednoznacznie określić status ontologiczny bycia głoską danego języka” (s. 7) wynika problem badawczy monografii, tj. analiza „głoskowych systemów artykulacyjnych” wybranych języków, tj. polskiego, chińskiego oraz hindi. Podstawę do badania tychże stanowią opisy artykulacyjne zawarte w opracowaniach fonetycznych, co uznaję – w świetle celu badań – za uzasadnione i wystarczające. Tym bardziej, że – mimo różnic – dla każdego języka przyjęto ten sam zbiór cech artykulacyjnych według jego przynależności do jednego z wymiarów, np. mechanizm wytwarzania prądu powietrza, jego kierunek, stan głosi, droga przepływu powietrza, miejsce artykulacji, artykulator itd. (zob. pełny zbiór na stronie 9).

Opracowanie twierdzeń gramatyki fonetycznej jest możliwe dzięki wykorzystaniu nowoczesnych narzędzi informatycznych – specjalna aplikacja umożliwia stworzenie inwentarza głosek dla poszczególnych języków – bazy, którą dalej poddaje się analizie komputerowej. Sposób interpretacji głoski jak wektorów w przestrzeni metrycznej pozwala na automatyczne (dzięki algorytmom) ustalenie na przykład odległości artykulacyjnej dowolnych dwóch głosek danego języka, bliskości artykulacyjnej, cech artykulacyjnych danej głoski, kategorii artykulacyjnej, średniej odległości artykulacyjnej między głoskami itd. (zob. pełen rejestr na s. 7-8). Dzięki narzędziom informatycznym dla każdego z języków wygenerowano dane z poszczególnych poziomów analizy, tj. artykulemizacji głosek, kombinowalności cech artykulacyjnych, opozycji i podobieństwa artykulacyjnego głosek, dyferencyjnych i identyfikacyjnych wymiarów artykulacyjnych, odległości i bliskości artykulacyjnej oraz kategorii artykulacyjnych (s. 9-10). Z tych jasno wynikają twierdzenia o warunkach, jakie musi spełniać głoska, aby mogła być głoską danego języka.

Realizacja wskazanej teorii w prezentowanej książce obejmuje – jak już zasygnalizowałam – język polski, język, chiński oraz hindi. Wymienione języki wyznaczają strukturalny, logiczny porządek monografii. Poza obudowę w formie wprowadzenia, zakończenia oraz wybranej literatury zawiera ona rozdziały badawcze: rozdział pierwszy obejmuje inwentarz głosek polskich, rozdział drugi inwentarz głosek chińskich, zaś trzeci – głosek hindi. Cenną część książki stanowią zestawienia, zawierające twierdzenia gramatyki fonetycznej w formie wykresów, dendrogramów czy tabel. Dla poszczególnych języków obejmują one: bazę

głosek, bazę kategorii artykulacyjnych, bazę wymiarów artykulacyjnych, hierarchie artykulacyjne, wykresy 3D głosek, dendrogramy (według metryk i algorytmu oraz grupowania głosek dla danego języka), repozytorium głosek, wymiary artykulacyjne oraz wykresy głosek.

Przybliżone jedynie postępowanie badawcze jest wymagające zarówno na poziomie teoretycznym, metodologicznym, jak i narzędzi informatycznych. Dr P. Nowakowski jako doświadczony fonetyk bardzo dobrze realizuje je w odniesieniu do gramatyki fonetycznej języka polskiego, przyjmując – dla przejrzystości jej twierdzeń – pewne arbitralne rozstrzygnięcia w zakresie wyidealizowanej normy wymawianiowej w odmianie krakowsko-poznańskiej. Określone modyfikacje mogą stanowić – jak podkreśla – teoretyczną podstawę do wygenerowania gramatyki fonetycznej języka polskiego w odmianie warszawskiej. Autor konstruuje wystarczający dla obrazu polskiej segmentalnej gramatyki fonetycznej inwentarz, obejmujący głoski otwarte sylabiczne i niesylabiczne, głoski półotwarte (sonorne), głoski półotwarte nosowe, głoski szczelinowe, zwarto-szczelinowe, zwarto-wybuchowe, analizuje problem polskich samogłosek nosowych oraz miejsce artykulacji. Odpowiednio do tych jest nadto twórcą wymienionych już wykresów, tabel, dendrogramów w opracowanym zestawieniu.

Miarą wartości monografii są zarówno rezultaty badawcze, jak i perspektywy badań z niej wynikających. Aplikację aksjomatycznej teorii języka w celu konstrukcji gramatyki fonetycznej danego języka umożliwiło opracowanie odpowiednich metod i narzędzi informatycznych, które mogą służyć analizie na poziomie akustycznym, audytywnym czy prozodycznym. W perspektywie badawczej musi się niewątpliwie mieścić analiza porównawcza wygenerowanych gramatyk fonetycznych języka polskiego, chińskiego i hindi, ale też konstrukcja gramatyk fonetycznych dla innych jeszcze języków. Wyniki badań mogą być przydatne w językoznawstwie ogólnym, w różnych działach językoznawstwa stosowanego, co cenne też w badaniach nad systemami języków sztucznych. Ich rola w świetle rozwoju cywilizacyjnego i technologicznego może być jeszcze inna niż tylko dziś przewidziana.

Książka stanowi nowatorskie opracowanie gramatyk fonetycznych trzech języków, a udział dra P. Nowakowskiego w powstaniu jej koncepcji, metod, narzędzi badań informatycznych, wreszcie konstrukcji gramatyki fonetycznej języka polskiego potwierdza Jego rozwój teoretyczny i metodologiczny po uzyskaniu stopnia doktora. Perspektyw badawczych w nurcie gramatyki fonetycznej – jak już zasygnalizowałam – jest jeszcze sporo.

Sądzę, że dr P. Nowakowski powinien je realizować w kolejnych latach swojej pracy zawodowej już jako samodzielny pracownik naukowy.

Na podstawie przedstawionej oceny stwierdzam, że monografia Krzysztofa Dyczkowskiego, Norberta Kordka, Pawła Nowakowskiego, Krzysztofa Strońskiego pt. *Gramatyka fonetyczna w ujęciu aksjomatycznej teorii języka. Analiza komputerowa języków polskiego, chińskiego i hindi* Wydawnictwo Rys, Poznań 2015, stron 126 spełnia wymogi osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) (znowelizowanej w 2011 roku).

2. Pozostałe publikacje naukowe Habilitanta

Dr P. Nowakowski w środowisku naukowym znany jest przede wszystkim jako badacz fonetyki i ortofonii języka polskiego. Na wczesnym etapie drogi naukowej współpracował z profesorem M. Steffen-Batogową, co zaowocowało współautorskim opracowaniem (1992) algorytmu automatycznej transkrypcji fonetycznej tekstów polskich, a także szkicami na temat jego zastosowania (1995, 1997). Aparat formalny algebry zbiorów, pojęć matematycznej teorii automatów stanowi podstawę skonstruowania szczegółowych reguł transkrypcyjnych (według wymowy krakowsko-poznańskiej w międzynarodowym alfabecie fonetycznym) rozpoznawanych zarówno przez człowieka, jak i przez maszyny. Nowatorskie ujęcie transkrypcji fonetycznej (jak funkcji w matematyce) ma znaczenie nie tylko dla gramatyki fonetycznej, ale przekłada się na zastosowanie automatyzacji w technologii mowy – por. syntetyzery mowy.

W środowisku naukowym Habilitant uznanie zdobył także jako autor ważnych studiów nad polską wymową sceniczną. To pole Jego naukowych dociekań znalazło swój wyraz w monografii autorskiej pt. *Wariantywność współczesnej polskiej wymowy scenicznej*, Wydawnictwo Sorus, Poznań 1997, stron 175 oraz w artykułach rozwijających aspekty metodologii tychże badań (2000) czy zróżnicowania fonetyki tekstu wtórnie mówionego (2002). W książce, na tle dyskusji normatywnych, celem autora jest „zbadanie stanu faktycznego” (s. 21), tj. „opis wariantywności polskiej wymowy scenicznej w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych [XX wieku – M. Ś.] i pokazanie wpływu niektórych czynników paralingwistycznych na jej kształt” (s.21). Oryginalny pomysł badawczy autor realizuje w zwartej, przemyślanej strukturze książki, opartej na solidnej teorii, metodologii, rzetelnym opisie materiału językowego i w efekcie wartościowych rezultatach badawczych. Nie można też nie wspomnieć o wzbudzającym uznanie materiale badawczym, tj. prawie

milion wyrazów tekstowych w efekcie transkrypcji fonetycznej 125 przedstawień teatralnych z udziałem prawie 600 aktorów. Wagę mają rozważania zarówno na temat rozumienia pojęcia wymowy scenicznej, teoretycznych podstaw badania jej wariantowości (cech przedstawienia teatralnego, telewizyjnego przedstawienia teatralnego, ich języka czy uwarunkowań wymowy itd.), metodologii (m.in. nagrań, odsłuchu, interpretacji faktu językowego), jak i wnikliwa część badawcza, obejmująca wariantowość wybranych cech fonetycznych (wokalizm, konsonantyzm, fonetyka międzywyrazowa czy szept sceniczny). Niekwestionowanym osiągnięciem są nadto, jak już wspomniałam, rezultaty badań, z których jasno wynika, że – mimo oczekiwań normatywistów – wymowa sceniczna jest zróżnicowana, uwarunkowana różnymi czynnikami (w tym zmiennymi socjolingwistycznymi, kulturowymi), dynamiczna (czasami w sposób bezrefleksyjny) wraz z kolejnymi pokoleniami aktorskimi. Kluczowe są stwierdzenia mówiące o tym, że „(...) wymowa sceniczna nie różni się w sposób istotny od wymowy żyjącego współcześnie, wykształconego Polaka w sytuacji oficjalności” (s. 149) czy o tym, że „poza pewnymi drobnymi niuansami wymowa sceniczna jako specyficzny obiekt, związany wyłącznie z aktorem w przedstawieniu teatralnym, nie istnieje” (s. 149). Wybiórczo jedynie wskazane rezultaty badań godne są weryfikowania i rozwijania, nie tylko na poziomie suprasegmentalnym oraz parajęzykowym, ale też w kontekście intensywnych przemian społeczno-kulturowych społeczeństwa dwudziestego pierwszego wieku.

Przybliżona monografia jest wartościowa merytorycznie i poznawczo, czyta się ją z wielkim zainteresowaniem. Książka stanowi istotny wkład Habilitanta w rozwój badań nad polską wymową sceniczną. Należy ona do kanonu lektur na studiach filologicznych, logopedycznych, z pewnością też dobrze służy praktyce, np. w środowiskach teatralnych, filmowych itp. Trudno wyobrazić sobie badania nad wymową (w tym wymową sceniczną) Polaków w XXI wieku bez znajomości dorobku dra P. Nowakowskiego.

Efektom badań fonetycznych Habilitanta są również wartościowe publikacje (współautorskie), poświęcone fonetyce miejskiej na przykładzie polszczyzny Poznania (2008), w tym akcentowi wyrazowemu w języku młodej poznańskiej inteligencji (2011). Szczegółowe rozważania teoretyczne i koncepcje metodologiczne wprowadzają w krąg istotnych zagadnień badawczych. Spontaniczność wypowiedzi, nagrania dialogów zadaniowych w warunkach studyjnych, konieczność gromadzenia reprezentatywnego, także w sensie ilościowym, korpusu tekstów to tylko niektóre podstawy naukowego opisu świadomości fonetycznej, warunkującej status fonetyczny polszczyzny miejskiej. W tym nurcie ciekawe rezultaty przynoszą badania akcentu wyrazowego, potwierdzające tendencję do upowszechniania akcentu paroksytonicznego, uwarunkowaną zwłaszcza spontanicznością

wypowiedzi, szybkim tempem mówienia czy mniejszą troską o staranność wymowy. Mają one znaczenie nie tylko dla fonetyków, ale szerzej dla badaczy dynamicznej przestrzeni miast polskich.

Prowadzone przez lata studia fonetyczne i rozbudowana wiedza z tego zakresu upoważniają dra P. Nowakowskiego do merytorycznej wypowiedzi (dyskusji) na temat podstaw teorii, założeń metodologicznych czy wreszcie rejestru i interpretacji faktów fonetycznych w innych opracowaniach, czego wyrazem jest szkic (2013, współautorski), poświęcony podręcznikowi Tomasza Karpowicza pt. *Kultura języka polskiego. Wymowa, ortografia, interpunkcja* (PWN, Warszawa, pierwsze wydanie z 2009 r.)

Obszar badań fonetycznych w naturalny sposób motywuje badacza do zainteresowania biologicznymi uwarunkowaniami pochodzenia języka. W tym nurcie opublikował autorski szkic (2006), poświęcony emocjonalnemu podłożu wypowiedzi językowych, będący zarysem wskazanej problematyki właśnie z perspektywy biolingwistyki. Habilitant formułuje kilka, godnych na pewno dalszych studiów, wniosków na temat roli emocji w aktywności językowej i pozajęzykowej człowieka, których pochodną stanowią procesy poznawcze, intelektualne i adaptacyjne człowieka. W zespole z innymi naukowcami (Edwardem J. Gorzelańczykiem, Piotrem Nowakiem) – odwołując się do badań neurobiologów nad pamięcią deklaratywną oraz świadomością – podejmuje temat możliwości wykorzystania oryginalnego algorytmu optymalizacji odstępów między powtórkami w glottodydaktyce i psycholingwistyce (1999) oraz rozważa kwestie ewolucji języka, jego związków z pamięcią i świadomością (1999).

Habilitant już na początku swej drogi naukowej – jak wspomniałam – tworzył (lub współtworzył) nowoczesne narzędzia do badań lingwistycznych, inspirowane naukami matematycznymi. Nie dziwi zatem, że z czasem, wobec rozwoju nowych technologii i społeczeństwa informacyjnego, uwagę kieruje na infolingwistykę. Obszar badawczy dyscypliny (m.in. teoria języków informacyjno-wyszukiwawczych, zagadnienia metadanych, badania kwantytatywne nad strukturą tekstów czy warunkowana biologicznie potrzeba informacji u człowieka) przedstawia we współautorstwie z Piotrem Nowakiem w metodologicznym szkicu na temat infolingwistyki jako formy integracji językoznawstwa z nauką o informacji (2003). W zasygnalizowanym nurcie mieszczą się nadto artykuły rozwijające kwestie potrzeby informacji u człowieka (współautorski, 2006) oraz zastosowania nowoczesnej technologii cyfrowej w badaniach na językiem naturalnym (współautorski, oprócz P. Nowaka – P. Wiatrowski, 2004).

Naturalnie też z zarysowanych wyżej pól naukowych zainteresowań wynikają badania, prowadzone we współautorstwie (K. Dyczkowski, N. Kordek, i K. Stroński), w nurcie gramatyki fonetycznej danego języka etnicznego. Rozważania, datowane na rok 2008 oraz

2009, dotyczą kilku aspektów gramatyki fonetycznej, m.in. narzędzi informatycznych, aplikacji do analizy języka – gromadzenia inwentarza głosek (zob. *Computational tools in the analysis of phonetic grammar; An application supporting language analysis within the framework of the phonetic grammar*), obliczania hierarchii wymiarów artykulacyjnych (por. *Computing the hierarchy of articulatory dimensions*), także gramatyki fonetycznej języka polskiego (por. *A phonetic grammar of Polish language*) oraz chińskiego mandaryńskiego (zob. *The Phonetic Grammar of Mandarin Chinese – a Computational Comparative Analysis*). Z nich wyrosła monografia przedstawiona przez dra P. Nowakowskiego jako najważniejsze osiągnięcie naukowe.

Przybliżony dorobek publikacyjny ma – jak już zasygnalizowałam – charakter spójny, konsekwentny i rozwojowy. Stabilne są w nim wartościowe badania z zakresu fonetyki języka polskiego, stabilna jest też pasja dra P. Nowakowskiego do tworzenia (lub współtworzenia) nowych narzędzi do lingwistycznego opisu, a wraz z tymi kierunek ku językoznawstwu ogólnemu i gramatyce fonetycznej języka polskiego.

3. Inna aktywność naukowo-badawcza Habilitanta

Inna, poza publikacyjną, aktywność naukowo-badawcza dra P. Nowakowskiego jest wieloaspektowa, podejmowana tak przed uzyskaniem stopnia doktora, jak i w okresie podoktoratowym. Są to zarówno działania rutynowo wpisane w pracę naukowca niezależnie od etapu jego naukowego rozwoju, jak i te – co wartościowe – wymagające już postawy indywidualizmu i samodzielności naukowo-badawczej.

Do dorobku po doktoracie należą 22 konferencje krajowe (z ważnym tu Zjazdem PTJ, 2013), w tym 6 o charakterze międzynarodowym – z referatami niemal wyłącznie w języku angielskim. Jako badacz ceniony Habilitant jest zapraszany do wygłaszania wykładów, referatów – zob. seminaria i konferencje w Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w Warszawie (lata 2001-2004), posiedzenie Komisji Językoznawczej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1999) czy Forum Kultury Słowa (2013).

W opiniowanym polu nie brak też udziału dra P. Nowakowskiego w projektach badawczych w funkcji zarówno kierownika (zob. *Współczesna polska wymowa sceniczna* – projekt badawczy KBN, 1993–1994; *Gramatyka fonetyczna w ujęciu aksjomatycznej teorii języka. Analiza komputerowa języków polskiego, chińskiego i hindi* – projekt badawczy NCN, 2008–2011), jak i wykonawcy (zob. *Automatyczna analiza fonetycznej konwergencji w systemach technologii mowy* – projekt badawczy Harmonia NCN, 2015–2019; *Zaawansowana analiza zasobów Internetu wspomagająca wykrywanie grup przestępczych* – projekt badawczy

Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie na rzecz Obronności i Bezpieczeństwa Państwa, 2018–2021).

Jako dowód uznania dla dra P. Nowakowskiego traktuję powierzenie Mu kilkakrotnie od 2003 roku odpowiedzialnej funkcji recenzenta wydawniczego monografii autorskich oraz artykułu do czasopisma.

Na inną działalność naukowo-badawczą Habilitanta składa się nadto: opracowanie bibliografii (około 2 500 pozycji z lat 1984-1992) prac polskich i zagranicznych z zakresu fonetyki i fonologii (zob. *Studia Phonetica Posnaniensia*, 1992-2000), współredakcja 4 tomów (2006-2009) czasopisma *Język. Komunikacja. Informacja* (jednocześnie też członek zespołu redakcyjnego), współredakcja 2 tomów *Poznańskich Spotkań Językoznawczych* (2013), wieloletnie (od 1995) członkostwo w zespole redakcyjnym czasopisma *Investigationes Linguisticae*.

Wspomnieć też trzeba o aktywności Habilitanta w towarzystwach, komisjach, zespołach naukowych. Od 1997 roku jest członkiem Polskiego Towarzystwa Fonetycznego, w latach 1991–1995 pełnił funkcję skarbnika Oddziału Poznańskiego, a w 2016 roku Walny Zjazd powierzył Mu, jak najbardziej zasłużenie, funkcję wiceprzewodniczącego Polskiego Towarzystwa Fonetycznego. Ponadto należy (od 2001 r.) do Towarzystwa Miłośników Słowa przy Akademii Teatralnej w Warszawie. Od 2007 roku jest też członkiem ważnego gremium – Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk, działając w Zespole Kultury Żywego Słowa.

Praca zawodowa dra P. Nowakowskiego w obszarze naukowym zyskała uznanie władz uczelni – w 1998 roku przyznano Mu Nagrodę II stopnia Rektora UAM za osiągnięcia w pracy naukowej.

III. Ocena pozostałych obszarów aktywności zawodowej Habilitanta

1. Osiągnięcia dydaktyczne i popularyzatorskie

Dr P. Nowakowski z dydaktyką uniwersytecką jest związany od 1986 roku, tj. od 34 lat. Adresatem Jego zajęć są studenci różnych kierunków studiów (tj. filologii polskiej, neofilologii, językoznawstwa komputerowego, ale też pedagogiki, andragogiki czy kulturoznawstwa), na różnych poziomach (studia pierwszego i drugiego) i typach studiów – stacjonarne, niestacjonarne, podyplomowe. Na liście nauczanych przedmiotów są m.in. gramatyka opisowa języka polskiego, leksykologia i leksykografia, ortografia i interpunkcja polska, fonetyka i fonologia, fonetyka polska na tle porównawczym, językoznawstwo ogólne, praktyczna nauka języka polskiego jako obcego (tu praca ze studentami z Białorusi,

Kazachstanu i Rosji). Do tej listy należy dodać seminaria magisterskie i licencjackie, potwierdzające działania Habilitanta wykraczają poza te rutynowo wykonywane przez niesamodzielnego pracownika naukowego. Godny odnotowania jest ich efekt, tj. promotorstwo około 100 prac magisterskich oraz ponad 30 prac licencjackich. Równie znaczące jest doświadczenie Habilitanta jako recenzenta około 100 prac magisterskich oraz licencjackich. Nie brak Mu też zaangażowania w roli tutora studentów Międzyobszarowych Indywidualnych Studiów Humanistycznych i Społecznych.

Na szczególną pochwałę zasługuje nadto wkład dra P. Nowakowskiego w rozwój oferty dydaktycznej Instytutu Językoznawstwa UAM, w tym współtworzenie (potem też modyfikowanie według dynamicznych wymogów prawnych i formalnych) planów, programów nauczania kilkunastu nowych specjalności i wielości ich modułów.

W dorobku dydaktycznym Habilitanta są też działania na rzecz dydaktyki szkolnej, jak choćby współautorstwo (z Barbarą Kasprzakową) programu nauczania języka polskiego do gimnazjum *Naucz się dziwić*, czy popularyzacji wiedzy o języku polskim (zob. wykłady o języku polskim w Uniwersytecie Trzeciego Wieku w Rawiczu).

Dr P. Nowakowski jest wartościowym nauczycielem akademickim, Jego wkład (także już po uzyskaniu doktoratu) w rozwój dydaktyki uniwersyteckiej oceniam jednoznacznie pozytywnie.

2. Działalność organizacyjna

W polu działalności organizacyjnej na uznanie zasługuje pełniona przez Habilitanta przez 16 lat (2003–2019) funkcja wicedyrektora ds. dydaktyki w Instytucie Językoznawstwa, w tym też okresie kierownika studiów niestacjonarnych, a do dziś także funkcja członka Wydziałowego Zespołu ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. Wysokie kompetencje kierownicze dra P. Nowakowskiego, a jednocześnie trud i wysiłek, potwierdzają zarówno fakty (m.in. ciągły nadzór na jakością procesu dydaktycznego, obsada kadrowa zajęć, systematyczne poszerzanie oferty dydaktycznej na różnych typach studiów, troska o sprawy studenckie, liczne bieżące sprawy administracyjne), jak i odzwierciedlają liczby, np. 11 nowych specjalności na studiach stacjonarnych, ponad tysiąc studentów, duża liczba (niekiedy 140 osób) kadry naukowo-dydaktycznej.

Stwierdzam zatem, że po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant wykazał się znaczną aktywnością organizacyjną, która została doceniona przez władze uczelni w formie Nagrody indywidualnej III stopnia Rektora UAM za osiągnięcia w pracy organizacyjnej (2013).

IV. Podsumowanie

Dr P. Nowakowski jest wartościowym językoznawcą, odważnym twórcą (lub współtwórcą) nowatorskich narzędzi do badań lingwistycznych, znajdujących zastosowanie w nauce i praktyce społecznej. Monografię wskazaną jako osiągnięcie naukowe oraz dorobek publikacyjny badacza w ogóle cechuje pogłębiona refleksja teoretyczna i metodologiczna, wnosząca istotny wkład w rozwój badań lingwistycznych, w szczególności zaś w obszarze fonetyki języka polskiego oraz językoznawstwa ogólnego. Myśl teoretyczna i metodologiczna wraz z umiejętnościami badawczymi, poparte dojrzałością i doświadczeniem, to walory warsztatu naukowego Habilitanta, w których świetle zasługuje On na samodzielność naukową. Do tej przekonuje także zaangażowana postawa dra P. Nowakowskiego jako dydaktyka i organizatora życia akademickiego.

Konkluzja. Wyrażam pozytywną opinię w sprawie nadania Panu doktorowi Pawłowi Nowakowskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo.

Bydgoszcz, 24 lutego 2020 r.